

102/3

KISWAHILI
KARATASI YA TATU
FASIHI
Julai / Agosti 2018

Muda: Saa 2½

MTIHANI WA MWISHO WA MUHULA WA PILI

Kidato cha Nne

KISWAHILI
Karatasi - 102/3
Julai / Agosti 2018
Muda : Saa 2½

MAAGIZO

1. Jibu maswali MANNE pekee.
2. Swali la KWANZA ni la LAZIMA.
3. Kisha chagua maswali mengine matatu kutoka sehemu zilizobakia; yaani Riwaya, Hadithi Fupi, na Ushairi
4. Usijibu maswali MAWILI kutoka SEHEMU MOJA.
5. Kila swali lina alama 20
6. Majibu yote lazima yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
7. Karatasi hii ina kurasa 6 zilizopigwa chapa.
8. Watahiniwa wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

1. SEHEMU YA 'A'

RIWAYA:

Kidagaa Kimemwozea ; *Ken Walibora*

1. "Ahaa. Kusema kweli Afrika imepiga hatua kubwa za kimaendeleo baada ya uhuru."

a) Fafanua muktadha wa maneno haya. (alama 4)

b) Onyesha kinyume katika usemi huu. (alama 10)

c) Jadili sifa sita za msemaji wa maneno haya. (alama 6)

SEHEMU YA B

TAMTHILIA:

Mstahiki Meya : *Timothy M. Arege*

Jibu swali la 2 au la 3

2. "Si haki. Unayazika matumaini yetu. Unaifukua kesho yetu. Unatupoka utu na heshima yetu."

a) Fafanua muktadha wa maneno haya. (alama 4)

b) Eleza tamathali iliyotumika kwenye dondoo hili. (alama 2)

c) Onyesha vile mrejelewa alivyoyazika matumaini na alivyofukua kesho yao. (alama 14)

AU

3. Tamthilia ya Kigogo ni taswira kamili ya matatizo yanayokumba mataifa mengi barani Afrika.

Fafanua ukirejelea Tamthilia nzima. (alama 20)

SEHEMU YA C

HADITHI FUPI

Tumbo lililoshiba na Hadithi nyingine

Jibu swali la 4 au la 5

4. "Penzi lenu na nani? . . . Mgomba changaraweni haupandwi ukamea. Potelea mbali mkate wee!"
- a) Eleza muktadha wa dondoo hii. (alama 4)
- b) Taja naufafanue mbinu mbili za lugha zilizotumiwa katika dondoo hili. (alama 4)
- c) Onyesha vile maudhui ya utabaka yanavyo jitokeza katika hadithi nzima. (alama 6)
- d) Eleza sifa sita za mzugumzaji kwenye dondoo. (alama 6)

AU

5. Ilikuwa kama vile katia saini ya kutiwa kitanzi bila ya kutambua vipengele vya sheria za utiaji huo wa kitanzi.
- a) Fafanua tamathali mbili zilizotumika katika dondoo. (alama 4)
- b) Jadili vipengele vitano vya sheria zinazorejelewa katika hadithi nzima. (alama 10)
- c) Onyesha dhiki iliyompata mrejelewa kwa kukosa kivitambua vipengele hivyo. (alama 6)

SEHEMU YA D:

USHAIRI

Jibu swali la 6 au la 7

6. Soma shairi lifautalo kisha ujibu maswali.

Daima alfajiri na mapema
Hunipitia na jembe na kotama
Katika njia iendayo kondeni
Kama walivyofanya babuze zamani;
Nimuonapo huwa anatabasamu
Kama mtu aliye na kubwa hamu
Kushika mpini na kutokwa jasho
Hi kujikimu kupata malisho.

Anapotembea anasikiliza
Videge vya anga vinavyotumbuiza
Utadhani huwa vimemngojea
Kwa usiku kucha kuja kumwimbia;
Pia pepo baridi kumpepea
Rihi ya maua zikimletea
N ao umande kumbusu miguu;
Na miti yotehujipinda migongo
kumpapasa, kumtoa matongo;
Na yeye kuendelea kwa furaha
kuliko yeyote ninayemjua
Akichekelea ha ha ha ha ha ha ...

Na mimi kubaki kujiuliza
Kuna siri gani inayomliwaza?
Au ni kujua aukutojua?
Furaha ya mtu ni furaha gani
katika dunia inayomhini?
Ukali wa jua wamnyima zao
Soko la dunia lamkaba koo;
Dini za kudhani zamsonga roho
Ayalimia matumbo ya waroho;
Kuna jambo gani linamridhisha?
Kama si kujua ni kutokujua
Laiti angalijua, laiti angalijua!

- a) Eleza hali ya mzungumziwa katika shairi hili. (alama 4)
- b) Huku ukitoa mifano, onyesha aina **mbili** za uhuru wa kishairi uiotumiwa katika shairi hili. (alama 2)
- c) Fafanua aina **tatu** za taswira ukirjelea ubeti wa pili. (alama 3)
- d) Eleza umuhimu wa maswali ya balagha katika shairi hili. (alama 2)
- e) Bainisha vipengele vifuatayo vya kimtindo katika shairi hili: (alama 3)
- i) tashisi
- ii) kinaya
- iii) tashbihi
- f) Eleza toni ya shairi hili. (alama 2)
- g) Bainisha nafsineni katika shairi hili. (alama 1)
- h) Changanua muundo wa shairi hili. (alama 3)

AU

7. Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali yatakayofuata.

Leo kitaka nifike, natamani, ila wauma mwili
Kwa kazi nihusike, samahani, unahiliki mwili
Napenda nihesabike, makundini, ila huwezi mwili.

Vitisho pamwe kelele, ninavicha, kwa nafsi na mwili
Ha ugonjwa utimile, umechacha, na kuudhili mwili
Msikose simile, magalacha, si gurudumu mwili.

Vingekuwepo viraka, kuutia, ngeushuruti mwili
Kifundi kivipachika, kuingia, hata kuridhi mwili
Upya ukaungilika, kuvutia, roho na wake mwili.

Lakini kamwe haiwi, kuvipata, vipande vyake mwili
Sihofu kupata mawi, sitajuta, kupigania mwili.
Hata kufutwa sikawi, nitakita, kidete nao mwili.

Kazi ninaithamini, ni hakika, akilini na mwili
Ila kamwe siamini, kusagika, damu, jasho na mwili
Uwele hususani, kioneka. nzuvu hitishi mwili.

- a) Eleza dhamira ya mtunzi wa shairi hili. (alama 4)

- b) Fafanua mbinu **nne** za lugha zilizotumiwa katika shairi hili. (alama 8)
- c) Eleza toni ya shairi hili. (alama 2)
- d) Ni nani anayezungumziwa na nafsineni katika shairi hili? (alama 1)
- e) Eleza bahari ya shairi hili kwa kurejelea vipande. (alama 2)
- f) Andika ubeti wa mwisho kwa lugha ya nathari. (alama 3)

**SEHEMU YA E:
FASIHI SIMULIZI**

8. a) Eleza maana ya maigizo katika fasihi simulizi. (alama 2)
- b) Tofautisha aina mbili kuu za maigizo. (alama 4)
- c) Kwa kutoa hoja sita, eleza umuhimu wa maigizo katika jamii. (alama 6)
- d) Kwa kutoa mifano mitatu, onyesha jinsi misimu huzuka. (alama 3)